

SOVJETBLOCKET OCH U-LÄNDERNA

Av *PETER SLAVEK*

DEN EKONOMISKA hjälpverksamheten från Sovjet till de underutvecklade länderna i Afrika liksom handelsförbindelserna med dessa länder är ännu inte särskilt omfattande. Vad som i första hand intresserar Sovjetunionen är möjligheterna att utöva ett ideologiskt inflytande.

Den revolutionära marxismen kan även under primitiva samhällsformer inrikta sin propaganda på skillnaden mellan rika och fattiga. Men för sovjetpropagandan är utbredandet av nationalistiska uppfattningar i de underutvecklade länderna av långt större betydelse än uppkomsten av motsättningar mellan olika sociala grupper. Detta är också naturligt, om man beaktar att marxismen-leninismen vilar på arbetarklassens makt. Var finns i Afrikas underutvecklade länder en arbetarklass? Hur kommer en arbetarklass respektive en industrialiseringsprocess till stånd? Mot bakgrund av dessa frågeställningar inskränker sig sovjettaktiken till att »neutralisera» de underutvecklade länderna, dvs. att känslomässigt ställa dem i harnesk mot Västerlandet. När det från sovjet håll hävdas, att de själva måste lösa sina ekonomiska problem, döljer sig bakom

detta inte något löfte om större ekonomiskt bistånd utöver vapenleveranser och vissa inrättningar av propagandistisk typ. Sovjet intar tvärtom just väntans attityd. Stödet till de nationalistiska rörelserna utgör endast hjälpmedel för sovjetpropagandan och ger ingen fast grund för Sovjets politik, som exempen från arabländerna och Guinea har visat.

När man försöker förutse den taktik som sovjetpolitiken kommer att följa i framtiden, måste man räkna med att inre problem i Sovjets ekonomi och politik kommer att spela en icke obetydlig roll för utformningen av politiken på den svarta kontinenten. Maktgrupperna inom Kremles murar kan växla, men huvudmålet för Sovjets politik förblir oförändrat: att omstörta kapitalismen — med eller utan revolutioner — och att göra socialismen till ett världsomfattande samhällssystem. Konflikten med Kina utgör en ny företeelse inom det socialistiska lägret, som i hög grad berör Sovjetunionens strävanden och möjligheter i de underutvecklade länderna. Brytningen omfattar ej blott vissa ideologiska frågor utan har också fått raskaraktär.

Vid en session av fredsrådet i Afrika framhöll den kinesiske delegaten att han motsatte sig Sovjets mindre aggressiva förslag i sin egenskap av färgad.

Det andra steget på vägen mot socialismen som ett världsomfattande samhällssystem — efter Kina — togs i och med att Östeuropas befolkning gjordes beroende i politiskt och ekonomiskt avseende. Bortsett från nationalitetsproblemen inom Sovjetunionen är det i Östeuropa som man experimenterat med att söka koordinera de nationella strävandena med den marxistisk-leninistiska politiken. Händelserna under det gångna decenniet (konflikten med Kina, revolterna i Ungern och Polen) visar att detta inte gått friktionsfritt.

De östeuropeiska ländernas ekonomiska samarbete, de politiska tilldragelserna och övriga problem under de gångna 10–15 åren kan i viss mån betraktas som den socialistiska världsekonomiens prövostenar.

Östeuropas befolkning kan visserligen inte i kulturellt eller ekonomiskt avseende jämföras med infödingsstammarna i Afrika. Vad som är gemensamt för dem, bortsett från graden av samhällsutveckling, är emellertid att de har en stark strävan efter nationellt oberoende. De östeuropeiska länderna var med några kortare avbrott förtryckta länder, i synnerhet under senare tid. Jämlikhetens och frihetens idéer i västerländsk mening

bevakades genom flera generationer som dyrbara skatter. Dessa idéer kom att nära bindas samman med de nationella självständighetsrörelserna, men önskemålen förblev uppfyllda. Den spontana misstron gentemot stormakterna och hatet mot ockupationsmakten blev jordmånen för uppkomsten av en nationell känsla som resulterade i upproren i Polen och Ungern 1848 samt revolterna i samma länder 1956. Strävandena efter nationell självständighet i dessa länder liksom i de afrikanska betyder både mera och något annat än blott förhoppningar om ekonomisk välfärd.

Man måste ha detta i minnet, då man studerar inlemmandet av öststaterna i — som det heter i sovjetterminologien — det »socialistiska världssystemet». Åren som följde efter andra världskriget visade just att Sovjets politiska och ekonomiska strävanden stötte på motstånd från de nationella känslorna och kravet på oberoende. En egenomlig paradox inom sovjetideologien är att man bedriver propagandan gentemot u-länderna med nationalistiska slagord, något som misslyckats på andra håll.

Det kan antas, att de önskade erfarenheterna av olika nationalistiska rörelser leder till en omprövning av Sovjetunionens politik. Ett tecken på detta är att femton år efter ockupationen av de östeuropeiska länderna bildades institutet för den socialistiska världsekonomin. Huvuduppgiften för detta in-

stitut är att studera den ekonomiska aktiviteten i Sovjetunionen och folkdemokratierna. Enligt en kommentar i den ryska tidskriften *Voprosi Ekonomiki* blir en annan viktig uppgift för institutet att studera möjligheterna att vidareutveckla de ekonomiska förbindelserna mellan de socialistiska staterna och u-länderna. Planer skall utarbetas beträffande den industriella utvecklingen i u-länderna, hur råvaruförsörjningen skall ombesörjas etc. Planerna omfattar även utbildning av framtida ledare i u-länderna.

Sovjetunionens välkända inre svårigheter som i första hand hänger samman med bristen på konsumtionsvaror samt övriga problem i samband med relationerna till u-länderna begränsar Sovjets möjligheter att lämna ekonomiskt bistånd. Sovjetpolitiken inskränker sig för närvarande till att försöka koppla samman de nationella självständighetsrörelserna med den marxistiska ideologien. Man strävar efter att bevisa hur nationellt oberoende enbart kan uppnås genom en socialistisk hushållning. För Västerlandet kan ett kraftfullt argument mot sovjetpropagandan vara självständighetsrörelserna i Östeuropa 1956 och de alltså olösta problem som dessa förorsakat Sovjets ekonomiska och politiska expansion.

Från sovjetrysk utgångspunkt visar Västerlandet större benägenhet att ge ekonomiskt bistånd till

u-länderna än att stödja de nationalistiska rörelserna. I Sovjet räknar man följaktligen med att den nationalistiska propagandan kan fortsättas effektivt, även om levnadsstandarden i u-länderna skulle förbättras till följd av västerländska investeringar.

Sovjets inre ekonomiska svårigheter utgör det huvudsakliga hindret för att ge ekonomiskt bistånd till de afrikanska u-länderna i mera betydande omfattning. Det är ingen tillfällighet att sovjetpressen endast publicerar korta nyhetsmeddelanden om hjälpen till dessa länder. Desto större publicitet ges exporten av det »intellektuella kapitalet», dvs. det arbete som i u-länderna utförs av sovjetryska forskare, ingenjörer och andra experter. Allt detta är förståeligt, om man betänker att det svåraste problem, som sovjetekonomin har att brottas med är knappheten på konsumtionsvaror, i synnerhet livsmedel. Medan industriproduktionen 1960 var 43 gånger större än 1913, var jordbruksproduktionen endast 2,2 gånger större. Vid den senaste jordbrukskonferensen betonade Chrusjtjov det nödvändiga i att på blott några få år två- eller tredubbla jordbruksproduktionen och tillade: »Om vi inte kan lösa denna uppgift, ställer vi vårt land inför stora svårigheter och kommunismens uppbyggnad kommer att drabbas härav.» Denna synpunkt förtjänar förvisso att understrykas för de afrikanska folken liksom det fak-

tum att medan Sovjet i Afrika propagerar för industrialisering och planhushållning för Gobiöknens herdar i Mongoliet alltjämt ett nomadliv till följd av vattenbristen. Sovjetstaten har under sin 40-åriga existens inte förmått att lämna erforderlig teknisk hjälp. I stället har en överenskommelse ingåtts mellan Ungern och Mongoliet, enligt vilken en ungersk expertgrupp mellan 1961 och 1965 skall borra 75 brunnar i Mongoliet. De redan färdigställda brunnarna har blivit så betydelsefulla och populära, att folk kallar dem för »ungeringer».

Sovjetunionens handelsförbindelser med u-länderna ökade i omfattning omkring 1959. Vid sidan av rent ideologiska syften var en av orsakerna härtill konflikten med Kina, vilken på sovjethåll bedömdes även kunna få ekonomiska återverkningar. De länder som står under Sovjets direkta inflytande svarar för 75 % av Sovjetunionens utrikeshandel — Kinas andel är 20 %. För Sovjet kunde det följaktligen bli kännbart, om Kina till följd av en konflikt skulle välja att omorientera sin handel. I det läget beslöt man använda sig av dumpingmetoder gentemot de afrikanska länderna. Handelsavtal slöts med olika stater, som beviljades långfristiga krediter med 10–12 års löptid, vilket vid första påseende kan te sig imponerande. Sovjets krediter 1959–1961 till Etiopien, Guinea, Ghana, Mali och Somaliland uppgick tillsammans till 787

milj. rubel (197 milj. dollar). Det bör dock nämnas att inom dessa kreditramar intas främsta platsen av varukrediter som dessa länder tidigare erhöll genom västerländska hjälpaktioner i form av »non-repayable» varor. Länderna i Sydsahara erhöll 1957–1959 krediter från väststaterna, International Bank for Reconstruction and Development samt andra FN-organ till ett belopp av 114,7 milj. dollar, medan det västerländska biståndet i form av »non-repayable» varor uppgick till 296,3 milj. dollar.

Av de länder som ligger kring Sahara var Etiopien det första som fick mera betydande hjälp från Sovjetunionen. I en överenskommelse i juli 1959 beviljades från sovjetrysk sida en kredit på 400 milj. rubel. Sovjet leder arbetet med mineralforskning i Etiopien och bygger ett oljeraffineri. Sannolikt avser man även att utveckla metallindustrin.

I augusti 1959 träffades en överenskommelse mellan Sovjet och Guinea om ett lån på 140 milj. rubel med 12 års löptid. Sovjet levererar industrianläggningar samt sänder jordbruksexperter och teknisk personal med uppgift att leda vägbyggen. Inom ramen för ett nytt avtal år 1960 skall Sovjet mellan 1963 och 1965 bygga en cementfabrik, en fabrik för tillverkning av järnvägsräls, en skofabrik och en anläggning för konservering av frukt- och grönsaker. Vidare skall ett polytekniskt institut för 1 500

elever inrättas och ett idrottsstadion med plats för 25 000 åskådare byggas. Sovjetexperter skall också organisera guld- och diamanforskningen.

Med Ghana träffades ett avtal i augusti 1960. Krediter på 160 milj. rubel beviljades. Sovjetingenjörer skall projektera ett kraftverk vid Volta-floden, och i februari 1961 kom man överens om att Sovjet skall bygga en atomreaktor. Enligt ett ekonomiskt och tekniskt samarbetsavtal i mars 1961 får Mali en kredit på 40 milj. rubel som skall användas för mineraforskning, reglering av Niger, planering av en järnvägslinje, en idrottsanläggning samt för utbildning av teknisk personal. Somaliland fick även en kredit på 40 milj. rubel. Dit sänds i första hand experter som skall bygga två sjukhus, ett läroverk och en radiosändare. Sovjetiska läkare och lärare skall ansvara för utbildningen av biträdespersonal till dessa institutioner. Överenskommelser om handelsutbyte har vidare träffats med Marocko, Tunisien, Libyen och Sudan.

Vad dessa med stor propaganda omgivna handelsavtal kommer att få för inverknings för ekonomien i de berörda länderna kan ännu ej bedömas. Så mycket är dock säkert, att för Sovjetunionen som i detta sammanhang spelar den »gode onkelns» roll har alla avtal huvudsakligen »ideologisk» betydelse, eftersom dessa länders andel av Sovjets utrikeshandel endast utgör 5-6 pro-

cent. Vissa experter inom det socialistiska lägret hade också vid början av samarbetet invändningar att komma med.

Sålunda formulerade den ungerske ekonomen György Tallos problemställningen enligt följande (Közgazdasági Szemle, febr. 1962): Den största delen av de maskiner och anläggningar som vi exporterar till u-länderna går på kredit. De får på det sättet ett investeringsbidrag för flera år som skall återbetalas med leveranser av nyupptäckta råvaror eller andra produkter. Enligt författaren vållar det problem att dessa länder inte ämnar förbli blott råvaruleverantörer, utan i stället på ett relativt tidigt stadium av sin industriella utveckling vill exportera industrivaror. Dessa slutprodukter passar, säger Tallos, av kvalitetsmässiga och strukturella orsaker i de flesta fall inte till våra behov. Av artikeln framgår vidare, att det finns uppfattningar, enligt vilka dessa länder inte skall erkännas som handelspartners. Man borde inskränka sig till utbildning av experter, sända fackmän och inom vissa gränser leverera anläggningar av olika slag, men någon större utvidgning av handelsutbytet vore inte önskvärd.

Det är anmärkningsvärt, att när det gäller de länder i Asien och Afrika som följer en mera självständig väg och där den nationella suveräniteten tar sig uttryck i en viss återhållsamhet gentemot Sovjetunionen, överlämnar Sovjet sin

roll till de s. k. folkdemokratierna i Östeuropa. Sovjet föredrar alltså att vidga sitt inflytande via folkdemokratierna i länder, som reagerar känsligt vid stormaktskontakter. Detta taktiska spel grundas också ekonomiskt på det faktum, att satellitländer som Tjeckoslovakien, Östtyskland, Ungern och Polen står på en högre nivå än Sovjetunionen, när det gäller framställning av finmekaniska och elektrotekniska apparater, elektriska anläggningar samt vissa maskiner och konsumtionsvaror, som utgör bytesobjekt i handeln med u-länderna. Vissa former av samarbete förekommer också. Sålunda uppbyggs på sina håll somliga av de institutioner, som till följd av avtalen egentligen skulle omhändersas av Sovjetunionen, i stället av folkdemokratierna.

I den ekonomiska hjälpverksamheten intar Tjeckoslovakien främsta rummet bland folkdemokratierna. Nära hälften av Tjeckoslovaikiens utrikeshandel sker med länder utanför Sovjetblocket, och u-ländernas andel uppgår till ca 15 procent. Av dessa länder är Förenade Arabrepubliken Tjeckoslovaikiens mest betydelsefulla handelspartner. Under åren 1958-60 levererades kompletta anläggningar till 24 fabriker. Till FAR:s egyptiska del levererades bl. a. en cementfabrik, två valsverk, en textilfabrik av större format samt kraftstationer. År 1959 invigdes ett stort oljeraffinaderi som levererats av tjeckiska

företag och som på ort och ställe installerades av tjeckiska experter.

Indien får ekonomisk och teknisk hjälp för utveckling av sin elektriska industri och dessutom har med tjeckisk hjälp byggts en cement- och en sockerfabrik. 1959 överenskom man om ett lån till Indien på 350 milj. tjeckiska kronor, att användas för utveckling av den tunga industrien. Lånet löper på åtta år och med en räntesats av 2,5%. Vidare skall tjeckerna enligt ett avtal från 1959 installera en skofabrik i Iran och i Afghanistan byggs en cementfabrik. Tjeckoslovaikiens import från u-länderna utgöres i främsta rummet av råvaror samt livsmedel.

Förenade Arabrepubliken intar första platsen också i Östtysklands handelsförbindelser med u-länderna. Varuomsättningen uppgick 1959 till ett värde av 20 milj. egyptiska pund. Östtysklands import från F. A. R. består huvudsakligen av bomull, citroner och skinn. I utbyte levererar man olika maskinella anläggningar, lämnar ekonomisk och teknisk hjälp för uppbyggande av förstärkningsstationer till högspänningsnätet, vidare byggs en bomullsfabrik och en kraftstation och dessutom ombesörjer östtyskarna utbildning av egyptiska fackmän.

Av Ungerns handel faller endast 5-6% på u-länderna. Ett mera omfattande utbyte förekommer endast med Egypten och Indien. Leveranserna består mestadels av industri- anläggningar, maskiner, mindre

vattenturbiner, maskiner för den lätta industrien samt finmekaniska apparater.

Det är intressant att finna, att Polens export till u-länderna sjunkit efter 1959, medan importen har ökat. En viss del av förklaringen härtill ligger sannolikt i det lån på 11,8 milj. dollar som Polen just 1959 erhöll från U. S. A. Därigenom kunde Polen få nödvändiga livsmedel utan att tvingas exportera maskiner och anläggningar, som så väl behövs i det egna landet.

I handeln med de afrikanska och asiatiska staterna utgör Kina med sin expanderande industri en allvarlig konkurrent till Sovjet. Kinas betydelse ökar i takt med utbredningen av den »färgade» (anti-vita) socialismens ideologi. Enligt sovjetkällor minskade de afroasiatiska ländernas andel i Kinas totala handelsomsättning år 1959. Några uppgifter kan vara av intresse. Helt naturligt koncentrerar Kina sin handelsexpansion på de asiatiska länderna. År 1959 var dess handelsomsättning med Indien 71,6 milj. rubel, med Ceylon 192 milj. rubel och med Burma 43,8 milj. rubel. Kina levererar textilvaror, papper, ris, symaskiner, andra konsumtionsvaror samt byggnadsmaterial, medan importen till största delen består av rågummi, bomull och fosfater.

För folkdemokratierna är en gräns uppställd vad gäller handeln med kapitalistländerna. Denna bör ej utgöra mera än 20–25 % av den totala utrikeshandeln. Tjeckoslova-

kien är den enda av folkdemokratierna som överskrider denna gräns. Kapitalistländernas andel av dess handelsutbyte 1959 uppgick till nära 30 %, samtidigt som ytterligare 15 % föll på u-länderna, dvs. mera än för någon annan folkdemokratis vidkommande.

Eftersom u-länderna på nuvarande stadium endast kan leverera råvaror är en förutsättning för att folkdemokratiernas handel med dessa länder skall kunna ökas, att råvaruimporten från Sovjet skärs ned. Handeln med u-länderna tillåts därför öka endast i samma takt som importen minskas från de kapitalistiska länderna. I annat fall kommer Sovjets ekonomiska intressen i fara. Sovjetblockets möjligheter att lämna ekonomiskt bistånd till u-länderna ter sig alltså för närvarande begränsade. Utöver handelsförbindelsernas ekonomiska innebörd och värdet av den propaganda som sprids genom de röda stjärnor, som målats på maskiner, exporterade till u-länderna, skall emellertid inte underskattas den rent ideologiska effekt, som Sovjetblockets offensiv kan få.

U-ländernas ställning i vår tid är helt annorlunda än den som gällde för de nu högt utvecklade industriländerna före industrialismens genombrott. Skillnaden ligger ej endast däri, att dessa var oberoende i ekonomiskt avseende. I motsats till våra dagars u-länder hade de ej heller vissa näringsgrenar, som med hjälp av utländskt kapital är

väl utvecklade, medan övriga grenar, avsedda för att tillfredsställa inhemska behov kommit att stagnera. Deras utveckling var inte beroende av importen från andra länder.

Under de senaste 20–30 åren har som en följd av vetenskapens och teknikens utveckling så stora motsättningar uppkommit mellan de mest utvecklade och de underutvecklade länderna, att de har fått världspolitiska konsekvenser. U-ländernas representanter anser i flertalet fall, att en traditionell utveckling inte är tillräcklig för att komma till rätta med den stora eftersläpningen. Samtidigt som produktionen mångfaldigas gäller detta också befolkningen. Enligt den franske ekonomen Alle är förhållandet mellan levnadsstandarden i U. S. A. och de asiatiska länderna 1:20 och mellan Västeuropa och Asien 1:10. Den amerikanske ekonomen Kuznec hävdar, att bruttonationalprodukten per capita i u-länderna är lägre än den var i de nu högt utvecklade länderna före industrialismen. Alle anser, att världsproduktionen måste fem- eller sexfaldigas, om hela världens befolkning skall uppnå samma standard som U. S. A. har i dag. Samtidigt bör u-länderna med cirka hälften av världens befolkning öka sin produktion 20–30 gånger jämfört med dagens förhållanden.

Bortsett från de orsaker som ligger bakom dessa väldiga motsättningar — kulturell och samhälle-

lig efterblivenhet, kolonialmakternas inflytande m. m. — måste från moralisk synpunkt de strävanden efter självständighet och ekonomiskt oberoende, som utmärker denna »tredje värld», accepteras. U-länderna kommer att ta de ekonomiska och andra medel, som behövs för att de skall kunna fullfölja sina syften, från det håll, där de möts med förståelse. Om man betänker att Sovjetunionen under sin 40-åriga existens har blivit en fruktad stormakt med raketer och atombomber, har det sitt intresse att föreställa sig vart utvecklingen inom 20–40 år kan ha lett för dagens u-länder.

Sovjet ser en av de stora möjligheterna i att sprida sin ideologi i att göra sitt taktiska agerande så elastiskt som möjligt och anpassa sitt handlande till de historiska och andra faktorer, som är av betydelse för u-länderna. Många gånger inskränker sig Sovjets ekonomiska uppträdande till att göra det möjligt för u-länderna att hävda sina ekonomiska krav gentemot västerländska intressen. Sovjet räknar ofta med att dess — även minimala — ekonomiska närvaro i ett land indirekt påverkar västerländska kapitalplaceringar, dvs. Sovjet vill med mindre investeringar behålla ett ekonomiskt och ideologiskt inflytande på landet ifråga och med sin ständiga närvaro spela rollen av ett damoklessvärd i förhållande till Västerlandet. Det är karakteristiskt för denna politik, att det i en so-

vjettidskrift framhölls som en stor merit, att den indiska regeringen kunde göra sitt krav på större vinst gällande gentemot en västtysk koncern, därför att Sovjet också uppträdde som konkurrent.

Det vore emellertid ett historiskt misstag att bedöma u-ländernas ställning ur de två stora ekonomiska systemens synvinklar. Till följd av de givna kulturella, ekonomiska och samhällsliga omständigheterna, som skiljer sig från andra länders, låter sig u-ländernas strävanden inte förenas med något av de två stora systemen. De afrikanska intellektuella inriktar sig på att lösa sina länders problem genom att från båda systemen ta över just de drag som bäst lämpar sig för det egna folket. För att kunna uppnå maximal effektivitet behöver de kombinera kollektivets och individens intressen. Hur detta skall ske beror på de möjligheter som varje lands naturtillgångar och samhällsnivå ger. Denna inställning accepterar planhushållningen, en bestämd grad av statlig kontroll, men avstår inte från det västerländska samhällssystemets erfarenheter beträffande nödvändig frihet för de enskildas materiella intressen.

Liknande möjligheter diskuteras av Senegals förre premiärminister, Mamadou Dia, en av Afrikas mest bildade politiker, i en i fjol utkommen bok. Enligt hans syn uppkom i världshistorien en ny art av konflikter till följd av de nationella frihetsrörelserna bland Afrikas folk,

konflikter mellan olika folk och mellan den härskande staten och den förtryckta nationen. Vad som ställer dessa folk mot Västerlandet och den europeiska civilisationen är deras gemensamma medvetande om den egna efterblivenheten. Enligt honom är det inte marxismen-leninismen eller någon annan ideologi utan medvetandet om fattigdom, låg standard och beroendeställning, som binder samman dessa »proletärnationer». Hans kritik av marxismen och sovjetpolitiken förtjänar uppmärksammas: »Det allvarligaste är att marxismen-leninismens representanter betraktar den nationella frågan endast som ett medel för den ideologiska landvinningens strategi.» Av taktiska skäl ersätts vissa begrepp med nya. Sålunda utvidgas dogmen om klasskampen till att gälla kampen mellan olika raser. Enligt Dia ligger inte lösningen i nivelleringen eller i en öppen eller dold tävlan som grundas på hat. Den måste i stället utgöras av ett samarbete, grundat på principen om ömsesidig komplettering. Han anser att neokolonialismens faror hotar i lika stor utsträckning från båda hållen. De nya staternas ställning är i det närmaste jämförbar med den som gällde för de länder som under kriget drevs i sovjetideologiens famn, inte så mycket på grund av ideologisk övertygelse utan på grund av rasförföljelserna. Mamadou Dia är den förste av de afrikanska politikerna som drar parallellen mellan de afri-

kanska staternas och de östeuropeiska satellitländernas ställning. Sovjet tvingar in småstaterna i en beroendeställning inom blocket och vill på samma sätt göra Afrikas nybildade stater beroende genom vissa på ytan fördelaktiga erbjudanden (låg ränta, tung industri, planushållningens främjande samt propagandahjälp). Västerlandet, i synnerhet de forna kolonialmakterna, utövar fortfarande ett ekonomiskt och politiskt inflytande i de unga staterna genom tidigare utvecklade strukturella och funktionella förbindelser i näringslivet, trots att de erkänner dessa länders politiska självständighet. Detta betyder dock inte i och för sig någon fara — detta är kärnan i Dias inställning — om andan och uppfattningen hade förändrats. En ensidig industri som bara bygger på naturresurserna är av tvivelaktigt värde, anser Dia, även om industriföretagens allt större vinster kommer det egna landet till godo. Dessa företag är inte integrerade delar av landets nä-

ringsliv, eftersom de utgör en del av investeringslandets näringsliv, och följaktligen uppenbarar sig effekten även där. Detta gäller förstås även Sovjetunionen, eftersom u-länderna skulle förse Sovjet med en del råvaror. Dia och andra politiker är eniga om att inte blott den ekonomiska tillväxten, produktionsens kvantitativa ökning, är väsentlig, utan hela nationens framgångsrika utveckling kräver en harmonisk omvandling och samhällsutveckling. Dias åsikter om det »gamla Europas» och den »tredje världens» samarbete får allt fler anhängare. För kort tid sedan deklarerade Sydrhodesias premiärminister, Whitehead, att han släpper in en FN-kommitté i sitt land, endast under förutsättning att detsamma sker i Ungern.

Västerländska politiker har fortfarande stora möjligheter att med kapital och en elastisk politik förebygga uppkomsten av svarta diktaturer i de underutvecklade länderna.